

TMMOB MAKİNA MÜHENDİSLERİ ODASI YEREL YÖNETİMLER VE ENERJİ BİLDİRGESİ

TMMOB MAKİNA MÜHENDİSLERİ ODASI

YEREL YÖNETİMLER VE ENERJİ BİLDİRGESİ

1. GİRİŞ

Devlet, insanların ve toplumların enerji ihtiyaçlarını karşılamakla yükümlüdür. Enerji kaynaklarının değerlendirilmesinden başlayarak, üretim, iletim ve dağıtım aşamalarında toplum çıkarlarının gözetilmesi, bütün bu süreçlerde çevreye, iklime ve doğaya olumsuz etkilerin asgari düzeyde tutulması gereklidir. Bu ölçüt enerji ile ilgili tüm faaliyetlerde geçerli olmalıdır. Enerjinin tüm tüketicilere yeterli, kaliteli, sürekli, düşük maliyetli ve güvenilir bir şekilde sunulması, temel bir enerji politikası olmak zorundadır. Elektrik enerjisi; insan yaşamının zorunlu bir ihtiyacı, ortak bir gereksinim olarak toplumsal yapının vazgeçilmez bir ögesidir.

Elektrik enerjisi faaliyetleri toplum çıkarının gözetilmesi gereken bir kamu hizmetidir. Sosyal devlet anlayışında enerjinin tedarik ve sunumu kamusal bir hizmeti gerekli kılmaktadır.

Elektrik enerjisinde üretim, iletim ve dağıtım faaliyetleri arasında organik bir bağ söz konusudur. Bu nedendir ki, bu üç temel faaliyetin; demokratik ve katılımcı bir anlayışla oluşturulacak; toplum, kamu, ülke çıkarlarını gözetilen kamusal bir planlama anlayışı içinde ve bütünlüklü bir kurumsal işleyişle yürütülmesi zorunludur.

Türkiye, özellikle son dönemlerde, artan enerji ihtiyacını esas olarak yeni enerji arzıyla karşılamaya çalışan plansız ve özel sermaye çıkarlarını önceleyen bir politika izlemiştir. Elektrik iletim ve dağıtımındaki kayıplar ve nihai sektörlerde yer yer % 50'nin üzerine çıkabilen enerji tasarrufu imkânları göz ardı edilmiştir. Elektrik enerjisi ihtiyacını karşılamak üzere genelde ithal enerji kaynağı kullanılmış, fosil kaynaklı ithalata dayalı yüksek maliyetli yatırımlar yapılmış, dışa bağımlılık Türkiye için ciddi boyutlara ulaşmıştır. Oysa hem bu bağımlılığın azaltılması, hem de iklim değişikliğinin olumsuz etkilerinin sınırlandırılması için elektrik enerjisi üretiminde öncelik ve ağırlığın, fosil yakıtlara değil, yeni ve yenilenebilir enerji kaynaklarına verilmesi gerekmektedir.

Toplum çıkarını gözetilen demokratik bir enerji planı ve programı için, sektörde bütünlük kaynak, üretim, iletim, dağıtım ve tüketim planlaması zorunludur. Toplum yararını gözetecek olan bu planlama; enerji üretiminin dayanacağı kaynakların seçimi, yenilenebilir enerji kaynaklarına öncelik ve ağırlık verilmesi, enerji tüketim eğilimlerinin incelenmesi, talep tarafı yönetim uygulamalarının üzerinde yoğunlaşma, enerjinin daha verimli kullanımı, enerji ekipmanlarının yerli üretimi, çevreye verilen zararın asgari düzeyde olması, iklim değişikliğine olumsuz etkilerin sınırlandırılması, yatırımın yapılacağı yerde yaşayan insanların hak ve çıkarlarının korunması vb. ölçütler gözetilerek, en geniş katılıma imkan veren demokratik katılım mekanizmalarıyla yapılmalıdır.

Planlama çalışmalarına; kültür ve tabiat varlıklarını koruyan, çevresel ve sosyal etkileri itibarıyla sorunsuz, bireysel ve toplumsal haklara karşı saygılı, nükleer macera peşinde koşmayan, özelleştirme, taşeronlaştırma ve iş güvencesinden yoksun çalışma koşullarından arınmış, toplumsal yararı gözetilen ve yeniden etkin kamu varlığını öngören bir anlayış egemen olmalıdır.

Anayasa'da devletin niteliğinin sosyal hukuk devleti olarak tanımlanmasına karşın, küresel kapitalizmin ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik ekonomik politikalar uygulayan siyasi iktidarlar, kamu hizmetlerini özelleştirerek devletin sosyal görevlerini daraltmaya yönelmişlerdir. Diğer taraftan yasamanın yetkilerini yürütmeye devreden düzenlemelerle, yargıyı yürütmenin müdahalelerine açık hale getiren ve yargı kararlarını yok sayan uygulamalarla "kuvvetler ayrılığı" ilkesi askıya alınmış ve devletin hukuk devleti olma niteliği de hasar görmüştür.

Sosyal hukuk devleti ilkesi, esas olarak toplum çıkarlarını gözeten kamusal bir planlamanın demokratik katılım mekanizmaları ile yapılmasını ve ekonomik faaliyetlerin bu planlama anlayışına uygun bir biçim ve içerikte sürdürülmesine imkân verir. Ancak, uygulamada, merkezi ve yerel yönetimler böyle bir ilkeyi görmezden gelebilmekte ve yok sayabilmektedir.

Oysa Anayasa'da belirtilen sosyal hakları ve kamu hizmetlerini karşılamak; merkezi ve yerel yönetimlerin en önemli anayasal görevi, hatta varlık nedenidir. Ne merkezi yönetim, ne de yerel yönetimler bu sorumluluktan kaçabilir.

Özellikle kamu hizmetlerinin topluma ulaştırılmasında yerel yönetimler kilit önemdedir. Bu nedenle, tüm plan, politika, karar, düzenleme ve uygulamalarında temel ölçüt, toplum yararı bağlamında "kamusallık" olmalıdır.

Karar alma ve kaynak kullanım süreçleri de bu toplumsallığı yansıtmalıdır. Pek çok ülkede kamu kaynaklarının tahsis edileceği projelere ve yasal düzenlemelere dair kararlar, toplum yararının olup-olmadığını araştıran, ekonomik ve sosyal fayda-maliyet analizi, maliyet etkinlik analizi gibi kapsamlı çalışmalara dayanmaktadır. Bu anlayış ve uygulama, ülkemizdeki merkezi ve yerel yönetim kurumlarının çalışmalarında bütünlüklü bir şekilde geçerli olmalıdır.

Nüfusun yüzde sekseninden fazlasının yaşadığı kentsel yerleşimlerde, yerel yönetimler enerji ile ilgili planlama, tasarım ve uygulamalarında toplum çıkarlarını gözetmekle yükümlüdür. Isınma ve ulaşımda kullanılan fosil yakıtların ve kentlerin yakınlarındaki sınai tesislerin ve santrallerin sebep olduğu hava ve çevre kirliliğinin insan ve toplum yaşamına olumsuz etkilerini azaltmak yerel yönetimlerin öncelikli görev ve sorumlulukları arasındadır.

Bu nedenle TMMOB Makina Mühendisleri Odası Enerji Çalışma Grubu tarafından, 31 Mart 2019 tarihinde yapılacak olan yerel yönetim seçimleri öncesinde;

- **Yerel yönetim organlarına aday olanları, yerel yönetimlerin enerji alanında yapabilecekleri,**

Yurttaşları da gerek seçime giren adaylardan seçilmeleri halinde uygulamayı taahhüt etmelerini, gerekse yerel yönetim organlarına seçileceklerden enerji alanında uygulamalarını isteyebilecekleri

hususlar ve düzenlemeler hakkında bilgilendirmek amacıyla "Yerel Yönetimler ve Enerji" konulu bu Bildirge hazırlanmıştır.

2. GENEL İLKELER

Yerel yönetimler çalışmalarında aşağıdaki ilkelere uymalıdır.

2.1. ÇALIŞMALARDA ŞEFFAFLIK, BİLGİYE ERİŞEBİLİRLİK

Yerel yönetimler, kentlerle ilgili geliştirilen hiçbir plan ve projenin, hangi gerekçe ile olursa olsun, toplum, kent, ülke çıkarlarının üzerinde olamayacağı, hiçbir bilginin ülkenin kurumlarından ve yurttaşlarından saklanamayacağı bilinci ve anlayışıyla hareket etmelidir. Yerel yönetim organ ve kurumları, çalışmalarında şeffaflığı ve bilgilerin yaygınlaşmasını sağlamalı, tüm gerçek ve tüzel kişilerin güncel bilgilere ayrıntılı olarak ve kısa zaman içinde erişebilme imkânının mevcut ve kullanılabilir olmasını mümkün kılmalıdır.

2.2. TOPLUM YARARI ÖLÇÜTÜ

Yerel yönetimler tüm çalışmalarında toplum yararı ölçütünü gözetmeli, lisans/ruhsat/izin verme vb. süreçleriyle ilgili düzenlemelere ekonomik ve sosyal fayda-maliyet analizi vb. yöntemlerini eklemeli ve uygulamalıdır.

2.3. NOKTASAL DEĞİL BÖLGESEL ÖLÇEK

Yetki ve sorumluluk alanlarında yapılması öngörülen yatırımlara ait planlama ve fizibilite çalışmalarının; yatırımın çevresel, ekonomik ve toplumsal etkilerini bütünlüklü bir anlayışla, bölgesel ölçekte gerçekten sorgulayan, olası risklerin neler olabileceğini ve nasıl giderilebileceğini araştıran bir içerikte olması ve başta yöre sakinleri olmak üzere, yatırımdan etkilenecek tüm kesimlerin görüşlerini dikkate alarak hazırlanması için çaba harcanmalı ve yurttaşlar bu konularda bilgilendirilmelidir. İlgili mevzuatta bu doğrultuda düzenlemelerin ivedilikle yapılması için de girişimlerde bulunulmalıdır.

2.4. ÖZELLEŞTİRMELERE DENETİM VE SON VERME

Kentsel bazı hizmetlerin (doğal gaz ve elektrik dağıtımı, temizlik, ulaşım vb.) özel kuruluşlar tarafından, halen serbest piyasa işleyişi içinde verilmesi, verilen hizmetlerin kamu hizmeti niteliğinde olduğu ve hizmet veren kuruluşların kamu hizmeti vermekle yükümlü olduğu gerçeklerini değiştirmez. Yerel yönetimler, bu hususu ilgili tüm kuruluşlara ve yurttaşlara bildirmeli ve bu tür kurumların çalışmalarının bu ölçüte uygunluğunu yurttaşlarla birlikte izlemeli ve denetlemelidir.

Yerel yönetimler bir adım daha atmalı, kamusal hizmetlerin piyasaya açılmasını ve özel kuruluşlardan teminini amaçlayan neoliberal politikalara ve uygulamalara karşı çıkmalı; birçok ülkede hayata geçen, hizmetlerin yeniden kamu eliyle karşılanması deneyimlerini incelemelidir.

Bir sonraki adım, “yerel ortak ihtiyaçların” karşılanması için gerekli hizmetlerin, kâr odaklı belediye şirketleri yerine, kamu kurumu hukukuna tabi kamusal işletmeler eliyle karşılanmasının sağlanması olmalıdır.

2.5. SANAYİ VE ENERJİ YATIRIMLARINDA YER SEÇİMİ

Yatırımları teşvik iddiasıyla, ülkenin ve toplumun ortak varlığı olan verimli tarımsal arazilere, ormanlara, tarihi ve kültürel sit alanlarına, yerleşim yerlerinin yakınına sanayi ve enerji tesisleri kurulmasına izin veren düzenlemelerden uzak durmalı, bu tür uygulamalara karşı çıkmalı; verimli tarımsal arazilerin, ormanların, tarihi ve kültürel sit alanlarının yok edilmesinin önlenmesi için etkin çaba harcamalı, hatalı uygulamalar hakkında ülke kamuoyunun bilgilendirilmesi faaliyetlerine destek olmalı, insanların yaşam hakkını hiçe sayan bu düzenlemelerin son bulması ve yürürlükten kaldırılması savunulmalıdır.

2.6. HAKSIZ ACELE KAMULAŞTIRMALARDAN VAZGEÇİLMESİ

“Acele kamulaştırma” denen ve bugün özel veya kamu yatırımları için yurttaşların oturdukları evlerden, topraklardan, çevrelerden koparılması ve adeta sürgün edilmesine yarayan ayrımcı uygulamaya dayanak olan yasal düzenlemenin, yalnızca “Gecikilmesi halinde geri dönülmez yıkıcı sonuçların olabileceği istisnai hallerde uygulanmasına” imkân sağlayacak şekilde değiştirilmesi savunulmalıdır. Yurttaşların insan haklarına aykırı uygulamalara karşı çabaları desteklenmelidir.

2.7. YURTTAŞLARIN DENETLEYEMEDİĞİ SÖZLEŞMELERİN DURDURULMASI

Bugün nükleer santral, gaz boru hattı vb. ticari sözleşmelerde uygulanan, bir tür “yasal hilelerle” gereği olmadığı halde ticari sözleşmeleri TBMM onayından geçirip, uluslararası sözleşme niteliği kazandırma ve ulusal iç hukukun denetimi dışına çıkarma girişim ve uygulamalarına karşı çıkılmalıdır. Bu tür yanlış uygulamaların yerel yönetimlerin çalışma alanlarına yaygınlaştırılmasına karşı çaba harcanmalı ve var olan bu tür sözleşmelerin toplum ve ülke çıkarları doğrultusunda değiştirilmesi savunulmalıdır.

2.8. ULAŞIMDA RAYLI SİSTEMLER VE KAMUSAL TOPLU TAŞIMA

Kentlerde kullanılan enerjinin önemli bir bölümünün ulaşımda tüketildiğini ve fosil yakıtlara dayalı olan ulaşım araçlarının kentlerdeki hava kirliliğinin en önemli nedenlerinden biri olduğu göz önünde bulundurulmalı ve ulaşımda öncelik başta raylı sistemler olmak üzere, kamusal toplu taşımacılığa verilmelidir.

Yerel yönetimler, kent içi yolları adeta otobana çeviren uygulamalardan uzak durmalı, kent içi ulaşımda araç trafiğinin azaltılması ve enerji tasarrufuna da önemli bir katkı sağlaması için, kentin coğrafi yapısına uygun bölgelerde toplu taşıma sistemine de bütünlenebilecek bir planlama ve kurgu ile, yaya yolları, bisiklet-elektrikli motosiklet yolları, oto park alanları ve kent meydanları açmalıdır.

2.9. KENTİ BOĞAN YAPILAŞMALAR ÖNLENMELİ

Ziyaretçi sayıları fazla olduğundan, şehir içi trafiğinde, elektrik, doğal gaz ve su tüketimleri ve katı atık ile atık su miktarlarının çok fazla olmaları nedeniyle, tüm alt yapı tesisleri üzerinde olumsuz etkileri göz ardı edilemeyecek boyutlarda olan büyük ölçekli Alış Veriş Merkezlerinin (AVM’ler), iş merkezlerinin ve çok yüksek katlı yapıların yer seçimleri özenle belirlenmeli, , kent içi yoğunluğu daha da artıracak uygulamalardan sakınılmalıdır.

2.10. KAMUSAL İŞLEYİŞ, TOPLUMSAL ÇIKARLAR VE YURTTAŞLARIN YÖNETİME KATILIMI

Neoliberalizm ve uygulayıcıları, şeffaflık, açıklık, katılımcılık, hesap verilebilirlik vb. kavramların içini boşaltmış; kamusalılığı göz ardı eden, “sosyal amaçlı görüntülü” ancak kamuyu piyasa dostu ve destekçisi olarak konumlandıran, toplumsal ve kamusal uygulamalara kara çalan ve serbest piyasa kurum ve ilkelerine dayalı projelerle, çok kez lüks otellerde düzenlenen içi boş çalıştaylarla, cilalı ama içeriksiz yayınlar ve raporlarla halk nezdinde kafa karışıklığına neden olmuştur.

Bu noktada bilinmelidir ki demokrasi ve demokratik işleyiş, çalışmalarda şeffaflık, açıklık, bilgiye erişim; sermayenin değil, toplumcuların ölçütleridir. Kamusal öncelikler ve toplumsal çıkarlar, yerel yönetimlerin çalışmalarında temel değerler olmalıdır.

Yerel yönetimler, kentlerdeki gerçek ve tüzel kişilerin, tüm kentlilerin; mahalle, semt, ilçe meclislerinin yanı sıra; kadın, memur, işçi, genç, emekli, işsiz, engelli vb. kesimlerin oluşturacağı meclisler ve bu meclislere dayanacak kent meclisleri aracılığı ile karar alma, uygulama ve denetim süreçlerine etkin katılımını sağlamalıdır.

3. ENERJİ İLE İLGİLİ POLİTİKA VE UYGULAMALAR

Dünyada ve Türkiye’de kentli nüfusun artması ve kentlerin hızla büyüme eğilimi içinde olması, çevre kirliliği, iklim değişikliği ve genel olarak yaşanabilirlik konularının dikkatle ele alınmasını gerekli kılmıştır. Bu bağlamda, kentleri yaşanabilir kılmak ve bunu sürdürülebilmek için enerjinin toplum çıkarları doğrultusunda üretimi, iletimi, dağıtımı ve tüketimi birincil önemdedir.

3.1. ULUSALPOLİTİKALAR VE MEVZUAT HAKKINDA BİLGİ SAHİBİ OLMAK

Yerel yönetimler enerji sektöründe ulusal politikalar ve uygulamaları incelemeli, bu konularda bilgi sahibi olmalı, yörelerindeki enerji yatırımlarını takip etmeli, mevzuatın verdiği tüm yetkilerini etkin biçimde kullanmalı ve yatırımları, proje, uygulama ve işletme dönemlerinde takip etmeli ve denetlemelidir. Bu görevleri yerine getirilebilmek için, kurumsal kapasitelerini geliştirmeli, gerekli ve yeterli nitelik ve sayıda mühendis, mimar, şehir plancısı, tekniker, teknisyen vb. teknik ve idari yönetici ve çalışanı, siyasal ve her türlü kayırmacılıktan uzak durarak; liyakat esaslarına göre istihdam etmelidir.

3.2. YATIRIMLARIN YER SEÇİMİNDE SÖZ HAKKI

Halka en yakın yönetim birimleri olarak yerel yönetimlerin, enerji yatırımlarının yapılacağı yerlere izin verme konusunda söz haklarının olması ve yasal düzenlemelerde bu yönde değişiklikler yapılması için çaba harcanmalıdır. Mevcut düzenlemelerdeki, yerel yönetimlerin yetkilerini kısın veya başka kuruluşlara devreden hükümlerin değiştirilmesi için gerekli girişimlerde bulunulmalıdır.

Nüfusun çoğunluğunu barındıran otuz ilde yetkili olan büyükşehir belediyeleri (BŞB), bütün il sınırları içinde hizmet vermekle yükümlüdür. BŞB’ler, illere ait tüm coğrafi verileri sayısal ortama taşınmalı, mevcut sınai tesisler, enerji üretim tesisleri ile olası enerji kaynak alanları bu veri tabanında işaretlenmeli; yeni sanayi tesisleri ve enerji üretim tesislerine yönelik izin başvurularını, bu tesislerin doğal, kentsel ve toplumsal dokuya etkilerinin yanı sıra mevcut altyapıya (yol, su, atık su, elektrik, doğal gaz vb.) etkilerini de, göz önüne alarak değerlendirmelidir.

Kurulması planlanan sanayi kuruluşları ile enerji üretim, iletim, dağıtım yatırımlarının tekil olarak değil, mevcut ve planlanan benzer tesislerle birlikte kümülatif olarak yaratacakları ve/veya doğrudan ve dolaylı olarak neden olacakları çevresel ve toplumsal etkiler, merkezi yönetim kuruluşlarının yanı sıra yerel yönetimler tarafından da ayrıntılı bir şekilde incelenmeli ve değerlendirilmelidir. Yerel yönetimler, “halkın temsilcileri” olarak halkın çıkarlarını korumalı, yetki alanlarında gündeme gelen doğaya ve toplum çıkarlarına aykırı plan, proje ve uygulamalara karşı çıkmalı, bu konuda halkın ve demokratik meslekî/kitle örgütlerinin mücadelesinde onlarla birlikte en önde yer almalıdır.

3.3. GÜNEŞ ÜLKESİNDE GÜNEŞTEN YARARLANMA

Türkiye bir güneş ülkesidir. Tüm kentsel-kırsal yerleşimlerin geleceğe yönelik tasarımlarında her türlü binanın yapımıyla ilgili genel plan ve politikaların yanı sıra; tüm imar düzenleme ve uygulamalarında; güneşten azami ölçüde yararlanma ve güneş mimarisinin gereklerine uyma esas olmalı; güneş enerjili eko-mimari uygulamaları başlatılmalıdır. İlgili mevzuatta bu konuda gerekli değişiklikler merkezi yönetim kurumları ve yerel yönetimler tarafından yapılmalıdır.

Yeni yapılan binalarda, görüntü kirliliği yaratmayacak bir şekilde güneş ısı sistemleri zorunlu hale getirilmeli, bu sistemlerin eski yapılarda uygulanabilmesi de özendirilmelidir. Toplu

konutlar ve yapı adaları güneş enerjili ve ekolojik olarak tasarlanmalı ve bu uygulama tüm toplu konutlar ve kooperatifler için zorunlu hale getirilmelidir. Yerel yönetimler, bu konuda ilgili meslek odalarıyla işbirliği içinde yurttaşları bilgilendirme ve bilinçlendirme çalışmaları yapmalıdır.

Yerel yönetimler, öncelikle kendi bina ve tesislerinin enerji ihtiyaçlarının karşılanmasına, daha sonra da kentin ve kentlinin enerji ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik olarak:

3.1. Güneşle ısıtma ve soğutma, bölgesel ısıtma ve soğutma, güneşle proses ısısı üretimi ve ısı depolama alanlarında örnek uygulamalar başlatmalı ve örnekleri yaygınlaştırmalıdır.

3.2. Yerel şartları, ihtiyaçları ve talepleri göz önüne alarak, çatı/açık alan güneş paneli/güneş tarlası uygulamalarıyla, lisanssız/lisanslı GES yatırımlarıyla elektrik üretimine yönelmelidir.

3.3. Mevcut çatılardan; güneşten hem elektrik hem de ısı üretimi açısından, kent estetiğine uygun biçimde azami düzeyde yararlanılmasına imkân verecek düzenlemeler yapmalıdır.

3.4. DİĞER YENİLENEBİLİR ENERJİ KAYNAKLARINDAN YARARLANMA

3.4.1. Belediyeler içme suyu ve atık su isale hatları üzerinde kurulacak hidroelektrik tesisleriyle lisanssız olarak elektrik üretiminin yapılabilirliğini araştırmalı ve fizibilitesinin uygun çıkması halinde öncelikle kendi ihtiyacını karşılamak üzere elektrik üretimini gerçekleştirmelidir.

3.4.2. Yerel yönetimler, sınırları içindeki jeotermal kaynakların araştırılması, bulunması ve kaynağın sıcaklığına bağlı olarak sağlık tesisi, mekân ısıtması ve/veya elektrik üretimi için değerlendirilmesi doğrultusunda çalışmalara yönelmelidir. Jeotermal kaynaklı tesislerin deşarj uygulamalarının; bilim ve tekniğin gereklerine ve bu konudaki yasal düzenlemelere uygun olarak yapıldığını mutlaka denetlemeli, doğal ve toplumsal çevreye zarar veren hatalı uygulamalara müdahil ve engel olmalıdır.

3.4.3. Yerel yönetimler, yetki alanları içindeki rüzgâr potansiyelini irdelemeli, bu potansiyeli çevre koşullarına uygun olarak değerlendirecek çalışmalara destek olmalı, yanlış uygulamalara ise yöre halkı ile birlikte geçit vermemelidir.

3.4.4. Yerel yönetimler, kentsel katı atıkların toplanması ve ayrıştırılması sonrası, kalan atıkların vahşice depolanması uygulamalarına son vermeli ve atıkların düzenli depolanarak metan gazı üretilmesi yoluyla veya diğer yöntemlerle elektrik üretiminde kullanımı imkânlarını araştırmalı ve uygun çözümler geliştirmelidir.

3.5. ENERJİYİ VERİMLİ KULLANMA.

Yerel yönetimler enerji verimliliği alanındaki uygulamalara öncelikle kendi binalarında yapacakları çalışmalarla rehber/örnek olmalı, enerji verimliliği uygulamalarında mühendis odalarıyla işbirliği içinde kentlilere danışmanlık hizmeti ve teknik destek vermelidir.

3.6. TERMİK SANTRALLARDAN YARARLANMA VE DENETİMİ

Yerel yönetimler, yetki sınırları içinde bulunan termik santrallerin atık ısılarının bölgesel ısıtma amacıyla kullanım imkânlarını araştırmalıdır. Termik santrallerin baca gazı emisyonlarını azaltma ve kül ve atık giderme çalışmalarını yakından takip etmeli, denetlemeli, hatalı uygulamalara müdahil ve engel olmalıdır.

3.7. ENERJİ KOOPERATİFLERİNE DESTEK.

Yerel yönetimler, kendi ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik elektrik üretimi amacıyla enerji kooperatifleri konusunda yurttaşları bilgilendirmeli, kooperatif kurma girişimlerine öncü ve destek olmalıdır. Enerji kooperatiflerinin en önemli sorunlarından olan kredi alma ve arsa

temini konularında karşılaştıkları zorlukların çözülmesi için uygulanabilecek yollar ve gerekli yasal düzenlemeler için çalışmalar yapmalıdır.

3.8. ALTYAPI ÇALIŞMALARINDA BÜTÜNLÜK VE EŞGÜDÜM

Kentsel yerleşimlerde, yerel yönetimlerin yaptığı yol, su, atık su vb. altyapı çalışmalarının yanı sıra doğal gaz, elektrik dağıtımı, telekomünikasyon şebekeleri vb. yapım ve onarımı gibi altyapı çalışmaları özel şirketler eliyle yapılmaktadır. Genellikle kurumlar arasında gerekli eşgüdüm sağlanmamakta, sokaklar ve caddeler kazılmakta, borular, kablolar döşenip, sokaklar asfaltlanmakta, bir sezon sonra aynı sokak başka bir kurumun yatırımı için tekrar kazılmaktadır.

Büyükşehir belediyeleri bünyesinde kurulan Alt Yapı Koordinasyon Merkezleri (AYKOME), yatırımcı kamu ve özel kurum ve kuruluşlar tarafından büyükşehir sınırları dahilinde yapılacak altyapı yatırımlarında koordinasyonu sağlamak, kaynak israfını önlemek vb. amaçlar ile kurulmuş birimlerdir. Ancak uygulamada büyükşehir belediyelerinin altyapı çalışmalarını planlı ve kontrollü bir şekilde yapmak yerine; sokakların, caddelerin defalarca kazılmasını adeta teşvik ettikleri ve kazı yapan kuruluş ve şirketlerden tahsil ettikleri altyapı tahrip bedellerini cari harcamalarında kullandıkları görülmektedir. İlgili tüm tarafların şikayetçi olduklarını öne sürmelerine karşın yıllardır süre gelen bu hatalı uygulamanın nedenleri tanımlanmalı ve çözümler aranmalıdır. Belediyelerin gerek kendilerinin, gerekse diğer kuruluşların altyapı çalışmalarını, yurttaşların yaşamlarına olumsuz etkilerini asgari düzeye düşürecek bir plan ve zamanlama ile yapmaları hedeflenmeli, bu doğrultuda somut adımlar atılmalıdır.

3.9. ENERJİ YOKSUL VE YOKSUNLARINA DESTEK

Sosyal yardım olarak dağıtılmakla birlikte dağıtımında da haksızlıklar olan düşük kaliteli kömürlerin ısıtmada kullanımı; kentlerde zaten yoğun olan hava kirliliğini daha da artırmaktadır. Enerji fiyatlarının hızla artmakta olduğu bugünlerde, bir ailenin asgari tüketiminde elektrik ve doğal gaz faturaları, asgari ücretin yaklaşık altıda birini oluşturmaktadır.

Sayıları her gün çoğalan enerji yoksunlarına, kömür dağıtmak yerine yaşamsal ihtiyaçlarını karşılayacak kadar elektrik ve doğal gazın ücretsiz temin edilmesi talebini, yerel yönetimler yurttaşlarla birlikte savunmalı, bu talebi devletin ilgili kuruluşlarına aktarmalıdır.

Hazırlayan: Oğuz Türkyılmaz, Endüstri Mühendisi, TMMOB Makina Mühendisleri Odası Enerji Çalışma Grubu Başkanı

Katkıda Bulunanlar:

Orhan Aytaç, Makina Mühendisi, TMMOB Makina Mühendisleri Odası Enerji Çalışma Grubu Üyesi
Olgun Sakarya, Elektrik Mühendisi, TMMOB Makina Mühendisleri Odası Enerji Çalışma Grubu Danışmanı

Mehmet Kayadelen, Maden Mühendisi, TMMOB Makina Mühendisleri Odası Enerji Çalışma Grubu Danışmanı

Nilgün Ercan, Kimya Mühendisi,

Akın Atauz, Şehir ve Bölge Plancısı

Dr. Ozan Zengin, Öğretim Üyesi, AÜ SBF Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, YAYED

Av. Nurten Çağlar Yakış, YAYED

Yayın Hazırlık: İlhan Kamil Turan, TMMOB Makina Mühendisleri Odası Danışmanı.